

חינוך

מסלול

ניסן, תשע"ח | גיליון 40

שם ונר

הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי - מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא

האחריות לטפל בנושא. העניין הטריד אותה, ולאחר מחשבה היא הציעה שכל ילדי בתי הספר היהודיים, יחד עם משפחתם בארץ ובעולם, ידליקו נר זיכרון בערב יום השואה לזכרו של נספֶּה מסוים. הם ידעו את שמו ואת הפרטים הנוספים שידועים עליו, כמו היכן היה גר, מה היה משלך ידו, מי היו בני משפחתו ועוד.

בשלב הראשון הוכנו וחולקו 7,500 נרות אישיים, כשעל כל אחד פרטיו האישיים של נספֶּה מסוים. באותה שנה (תשע"ג) נבנה אתר בסיסי שכלל 75 שמות, חלקם קרובי משפחה של המתנדבים בפרויקט. התגובות החיוביות והמעודדות הביאו להחלטה להתקדם עם המיזם.

השלב הבא היה פנייה לאנשי מקצוע שהקימו אתר מקוון עם מנוע חיפוש חכם, שמאפשר למי שהכיר אנשים שנספו בשואה להזין אליו את פרטיהם. בה בעת, הוא מאפשר לבחור שם לפי סינונים שונים: גיל, מקום מגורים, מקצוע (כמו נגר או תלמיד) וכן הלאה, כדי להדליק נר דווקא עבורו.

במשך השנים נוספו שמות על ידי הציבור הרחב, וכעת מאגר השמות שבאתר, שעל בסיסו מודפסות התוויות, כולל מעל לשבעים אלף שמות.

על כל נר מודבקת תווית עם שם של אדם שנספה בשואה, פרטים על חייו, וברקוד המאפשר קישור לדף העדות שלו ביד ושם. הכניסה הישירה לדף העדות נותנת פרטים נוספים עליו או עליה. בחלק מהשמות הסריקה מובילה לאתר ויקיפדיה, או לאתר מכובד אחר עם מידע על אותו אדם מסוים.

רקע

כמעט כולנו זכינו לפגוש באופן אישי ניצול שואה ולשמע את סיפורו. בבית הספר, בתנועת הנוער או בקהילה, חלק בלתי נפרד מבניין התודעה שלנו לגבי השואה ומשמעותה נעשה דרך מפגשים, קצרים או ארוכים, עם מי שהיו 'שם'. אף אם היינו צעירים ושובבים, לסיפוריהם האזנו בקשב רב, למדנו על משפחתם ושמענו מקרוב על חבריהם.

ברם, דור ניצולי השואה הולך ופוחת. בעוד שנים ספורות לא יהיה מי שיוכל לבוא ולספר לנו את סיפורו.

זאת ועוד. רבים לומדים בבית הספר על המספרים הגדולים - על שישה מיליון יהודים שנספו; על כמויות של אנשים שנספו בהקשרים מסוימים, כמו מספר הנרצחים כל יום בטרבלינקה (בימים שבהם עבדו 24 שעות המספר הגיע ל-20,000 אנשים ביממה); על כמות יהודי הונגריה שנרצחו תוך שלושה חודשים (חצי מיליון) וכדומה. דא עקא, לצד חשיבות הלימוד עלולים המספרים הגדולים לטשטש את יכולת ההזדהות. לנגד מספרים כה גדולים קשה לתלמיד לזכור שכל אחד הוא שם ואישיות, מקצוע ומשפחה, עולם ומלואו.

הצעה מעשית

לנוכח קושי כפול זה (של פחות ניצולי שואה שיספרו את סיפורם, וכן העיסוק במספרים גדולים שמטשטש את העובדה שמדובר באנשים עם שם וסיפור חיים) התייצבה אלישה יעקבי, אישה רגילה שאיש לא הטיל עליה את

להרחבה

אפשר ליצור פעילות כיתתית שבה כל אחד בוחר או מקבל שם. לאחר מכן, בעזרת מחשבים או אנציקלופדיות, להטיל על התלמידים לאסוף מידע נוסף על אותה קהילה או אותו מחנה השמדה. אפשר לבקש מהם לכתוב את מה שלמדו על חצי עמוד ולהציב אותו ליד הנר שלהם. אם זה אפשרי כדאי להציב גם תמונות, מפות וכו'. לאחר מכן, תלמידים אחרים יכולים לעבור בין הנרות ולקרוא את הסיפורים ואת הרקע ההיסטורי שחבריהם אספו.

במילים אחרות, מוצע כאן ללכת מהפרט אל הכלל. התלמיד התחיל עם שם בודד, יצא לבדיקה של הקהילה, יהודי אותה מדינה או נספי אותו מקום - ובכך הרחיב את מבטו מתוך הסיפור האישי אל הסיפור הכללי.

” גם לנו, המבוגרים,
 מותר לאמץ את המיזם
 בביתנו הפרטי... ”

בשנה שעברה (תשע"ז), במסגרת הפעילות של תלמידי בתי הספר, הודלקו שמונה מאות אלף נרות! משאיות שלמות עם נרות 'אישיים' יוצאות כל שנה מהמפעל בשדרות, ומחלקות נרות לבתי ספר בכל רחבי הארץ. במקביל, מי שלא קיבל נר או רוצה להנציח שם אחר, יכול להכין באתר מדבקה, להדפיסה במדפסת פשוטה ולהדביק אותה על נר זיכרון רגיל שהוא קנה בחנות.

סיפורים מרגשים שונים מלווים את העשייה. לאשתו של סגן נשיא ארצות הברית העניקו נר להדלקה אישית בפעם האחרונה שהייתה בארץ, אך תחילה ביררו את המקצוע שלה ונתנו לה נר של מישהי בעלת אותו מקצוע שנספתה בשואה, דבר שהביא להתרגשות רבה מצידה; ילד אחד קיבל נר בבית הספר, וגילה שהוא על שם הסבא-רבה שלו, ויש עוד סיפורים רבים אחרים.

לקח חינוכי אישי

מעבר לחשיבות הדלקת נר זיכרון לאדם מסוים (אגב, גם לנו, המבוגרים, מותר לאמץ את המיזם בביתנו) טמון בסיפור זה לקח נוסף. אלישה היא אישה פרטית שאיש לא הטיל עליה את המשימה, ולא הייתה עמותה מסודרת שביקשה ממנה לפעול. היא פשוט ראתה צורך, לקחה אחריות ויצאה לדרך. יש כאן שילוב של רגישות ואחריות - לראות צורך ולהחליט שחייבים לפעול - לצד תעוזה לצאת לדרך כשאיש לא מבטיח שאחרים יתגייסו ויצטרפו. כמדומני שאף מזה יש לנו מה ללמוד...

”הדלקת נר לעילוי נשמת נפטר עושה קורת רוח לנשמתו”

(שבלי לקט, שמחות כא. וראו שו"ע או"ח תר"י ומשנ"ב יב, ובספר 'מעולם ועד עולם' עמ' 440).

לאתר העמותה הקלידו את המילים: "שם ונר" במרשתת

יוצאים לדרך

מפעל מיוחד זה מזמן כמה צירי עשייה אפשריים מצידנו:

א. לקבל את הנרות בחלוקה הארצית, אך לא להסתפק בעצם החלוקה לתלמידים אלא להקדים הסבר ברוח כל מה שנכתב לעיל. אפשר להרחיב את הדיון ולבחון יחד עם התלמידים את הדרכים שבהן אנו זוכרים את השואה, את מטרת הזיכרון ועוד.

ב. להמליץ לתלמידים 'לגייס' את הוריהם למפעל. התלמידים, יחד עם ההורים, ייכנסו לבית לאתר של "שם ונר", יכינו לעצמם תווית, ידביקו אותה על נר זיכרון רגיל וידליקו אותו בביתם.

ג. לבקש מהתלמידים לאסוף שמות של נוספים נוספים, ממכרים או מבני משפחתם, להעלות אותם יחד לאתר, ולאחר מכן להדפיס את התוויות ולהדביקן.

ד. להיעזר במנוע החיפוש ולאפשר לכל ילד לבחור אדם עם פרופיל מסוים (לפי עיסוק, מדינה וכו') שלזכרו ידליק השנה נר.